

บูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานทางสังคมไทย :
ศึกษากรณีชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
The Integration of Ovādapāṭimokkha Principle into Thai Social
Norms : A Case Study of Baan Sala Tambon Donkaew
Amphue Mae Rim Changwat Chiang Mai

พระมหาวิสูตร ปภสฺสโร ยุวศิลป์ Phramaha Visuth Pabhassaro (Yuvasilp)^๑
สยาม ราชาวัตร Sayam Ratchawat^๒

บทคัดย่อ

ดุชนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาโครงสร้างและสภาพปัญหาบรรทัดฐานทางสังคมไทยในปัจจุบัน ๒) เพื่อศึกษาบริบทและโครงสร้างบรรทัดฐานสังคมของชุมชนบ้านศาลา และ ๓) เพื่อบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมชุมชนบ้านศาลา

ผลการวิจัย พบว่า ๑) บรรทัดฐานทางสังคมไทย มี ๓ อย่าง คือ วิถีประชา จารีต หรือศีลธรรม และ กฎหมาย ๒) โครงสร้างและบรรทัดฐานสังคมชุมชนบ้านศาลา พบว่า ในด้านวิถีประชา สมาชิกมีความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง อยู่อย่างพึ่งพาอาศัยกัน ในด้านจารีต หรือ ศีลธรรม ชาวบ้านมีการเคารพผีปู่ ผีย่า ไม่กล้ากระทำความผิดจารีตเพราะเกรงผี ในด้านกฎหมาย มีการประชุมกำหนดข้อที่พึงปฏิบัติร่วมกัน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ๓) การบูรณาการโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคม ชุมชนมีความเข้าใจ รู้จักหลีกเลี่ยงการทำชั่ว การสร้างความดี และการชำระจิตใจ ใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต รู้จักนำมาบูรณาการ ผ่านกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาล ได้ผลลัพธ์ในระดับสูง เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นชุมชนส่วนหนึ่งของตำบลดอนแก้ว ที่ได้รับรางวัล พระปกเกล้าทองคำ ๖ ปีซ้อน เป็นสิ่งยืนยันการบูรณาการโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมได้อย่างลงตัว

คำสำคัญ : หลักโอวาทปาฏิโมกข์; บรรทัดฐานทางสังคมไทย; ชุมชนบ้านศาลา

^๑ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Ph.D.(Buddhist Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University, E-Mail : Phramaha Visuth_3@hotmail.co.th.

^๒ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Department of Religion and Philosophy faculty of Humanities Chiang Mai University, Thailand) E-mail: Sayam50@hotmail.com.

Abstract

The article is of three objectives : 1) to study the current structure and state of social norms in Thai society, 2) to investigate the social context in Baan Sala and 3) to integrate the Ovādapāṭimokkha Principle into the social norms of Baan Sala.

The results showed that 1) the Thai social norms consist of three aspects, folkways, mores or morals and laws, 2) in term of the social norms contexts of Baan Sala, it was found out of those aspects, members of community have a good relationship like brothers under the mores or morals and they also believe in the ancestral spirits, taboos and the common agreements, 3) The integration of Ovādapāṭimokkha into the social norms showed that people have right understanding to avoid bad action and thereby doing good action through purifying their mind. They can live wisely and rationally by integrating the Ovādapāṭimokkha Principles through the traditions in a high level of results and is considered as a strong community of Tambon Donkaew and being awarded by the Gold Medal of King Prajadhipok in the consecutive period of 6 years. Suffice It to say that the integration of Ovādapāṭimokkha Principles into the social norm was completely and suitably done.

Keywords: Ovādapāṭimokkha Principle, Thai Social Norms, Baan Sala.

๑. บทนำ

ปัญหาทางสังคมไทยมีหลายประการ นับแต่ความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ ตลอดถึงความเห็นแย้งในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน สร้างความสูญเสียแก่สังคมไทยหลายด้าน ปัญหาสังคมเดิมที่ยังแก้ไขไม่ได้ก็ยังมีมาก แถมถูกทับถมด้วยปัญหาใหม่ๆที่เกิดขึ้นมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อยับยั้งปัญหาไม่ให้ลุกลามจนเกินวิสัยการจัดการให้คลี่คลายได้ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยช่วยกันปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ ต้องเร่งรับหามาตรการที่เหมาะสมมาคลี่คลายหรือแก้ไขให้เบาบางลงไปหรือให้หมดไป^๑ กล่าวโดยสรุป สาเหตุปัญหาสังคมไทยมี ๒ ประการ คือ ๑. ความขัดแย้งในเรื่องของความคิด เป็นเรื่องของอุดมการณ์ ทฤษฎีแนวคิด ศาสนาพุทธเร็วกว่า ความคิดเห็นไม่ลงรอยกันว่า ทฤษฎีวิสามัญญาตา และ ๒. ความขัดแย้งในเรื่องการปฏิบัติตามจริยธรรม ที่กล่าวหากันว่า ทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาหายาเสพติด ปัญหาความอดอยากของประชาชน เป็นความเห็นต่างทางศีลธรรมหรือ จริยธรรม ความเชื่อในเรื่องเกณฑ์ความมีศีล/จริยธรรมไม่เท่ากัน เรียกว่า ศีลวิสามัญญาตา ในเมื่อสังคมไทยมีปัญหา สาเหตุเกิดมาจากข้อโต้แย้ง ๒ ประการนี้ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมขึ้นมา^๒

ในสังคมปัจจุบัน ได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมอย่างมาก สะท้อนถึงความเสื่อมและความห่างเหินระหว่างบุคคลกับศาสนา ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้รับการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุก็เป็นเพราะ สังคมมุ่งพัฒนาความเจริญทางทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาทางจิตใจ ความสนใจในศาสนาจึงได้ถูกเพิกเฉยละเลย แถมบางคนยังมีทัศนคติที่ผิดและไม่ดีต่อศาสนา เช่น เห็นว่า ศาสนาเป็นยาเสพติด ศาสนาเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ บางคน นับถือศาสนาด้วยความเชื่อที่มง่าย ด้วยความคลั่งศาสนา อย่างปราศจากเหตุผลและปัญญา สังคมในปัจจุบันจึงเป็นสังคมพิการทางจิตใจ เมื่อสังคมที่ไม่มีศาสนาย่อมเป็นสังคมที่มีเดบอด สมัยก่อนสังคมเคยยกย่องคนที่มีคุณธรรมอย่างสูง แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ ค่านิยมทางสังคมเช่นนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป กลับไปยกย่องคนมีเงิน มีตำแหน่ง มีอำนาจวาสนา มีชื่อเสียง ว่าเป็นคนดี แม้ว่าคนเหล่านั้น จะประพฤติผิดศีลธรรม ได้ทรัพย์สินเงินทองมาโดยทางมิชอบก็ตาม^๓

แนวคิดที่จะสร้างให้สังคมมีศีลธรรมขึ้นมาได้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีหลักธรรมทาง

^๑พิชัย ผกากรอง, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๑-๑๒๓.

^๒พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์, **สมานฉันท์ในพระไตรปิฎก**, (เชียงใหม่ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘), หน้า ๙.

^๓จิรกร กาญจนชัยรัตน์, “นักเผยแผ่คริสต์นิกายโปรเตสแตนท์กับบทบาทในการขัดเกลาทางสังคม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

พระพุทธศาสนาหลักหนึ่ง คือ โอวาทปาฏิโมกข์^๖ ที่ประกอบไปด้วยหลักการ เช่น การละชั่ว สร้างความดี ชำระจิตให้สะอาด วิธีการ เช่น ไม่ว่าร้าย ไม่กล่าวร้าย และอุดมการณ์ เช่น ขันติและนิพพาน (ความสงบระงับ) อันเหมาะสม เพื่อนำสังคมเข้าสู่เป้าหมาย คือ สังคมที่มีศีลธรรมและสันติภาพ สามารถนำมาแก้ปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งชี้แนวทางให้สังคมได้กลับคืนสู่สันติ ตามระบบบรรทัดฐานทางสังคม สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดองสามัคคี ด้วยหลักคิดเช่นนี้ ทำให้ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษากระบวนการนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์มาบูรณาการกับบรรทัดฐานทางสังคมในสมัยปัจจุบัน เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมอย่างสันติสุข

ชุมชนบ้านศาลา หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ ตั้งอยู่ในพื้นที่นี้มานาน แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างเมื่อใด เมื่อก่อนนี้ชาวบ้านเรียกชุมชนนี้ว่า “บ้านป่าตึง” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านศาลา”^๗ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สังคมบ้านศาลา แม้ว่าจะเป็นชุมชนเล็ก แต่ก็ เป็นชุมชนที่สมาชิกอยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เป็นครอบครัวขยาย จะมีสมาชิก ๓-๕ คน ประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย ตั้งบ้านเรือนใกล้ชิดภายในเครือญาติ แต่ในปัจจุบัน มีบางครอบครัวที่มีค่านิยมในการมีครอบครัวเดี่ยว หลังจากแต่งงานแล้ว ก็จะแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม พวกเขาก็กังมีความรัก ความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมหลากหลายที่ทำร่วมกันต่อเนื่องตลอดปี เช่น การรวมกลุ่มทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันสำคัญทางศาสนา วันเทศกาลประเพณีประจำปี นอกจากนี้ ชุมชนยังมีจิตอาสาทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม สร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การที่สังคมได้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้น ถือว่า เป็นการสร้างบรรทัดฐานในยุคใหม่ ก็คือมีวิถีชีวิต มีจารีตประเพณี ธรรมเนียมของท้องถิ่น และเคารพกฎหมาย

ด้วยข้อมูลของชุมชนบ้านศาลา ที่ได้ศึกษามาระยะหนึ่ง ผู้วิจัย ได้พบว่า ชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการพัฒนา อยู่ร่วมกันตามกรอบบรรทัดฐานสังคมไทยที่ดี และเป็นชุมชนชาวพุทธ ได้ปฏิบัติกิจทางศาสนาด้วยความศรัทธาและเข้าใจ มีกิจกรรมของชุมชนจำนวนถึง ๘ กิจกรรม ต่อเนื่องตลอดปี ชุมชนบ้านศาลาเป็นส่วนหนึ่งของตำบลดอนแก้ว ได้รับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ ฐานะเป็นตำบลดีเด่นติดต่อกันมาถึง ๖ ปีซ้อน ประการสำคัญ บ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว มีอัตลักษณ์พิเศษ^๘ คือ เป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ประชาชนมีความรักสมัครสมานสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

^๖ ติ.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๖-๕๗ ; ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๓ - ๓๕.

^๗ วาสนา สามเมือง. (๒๕๕๘). **แผนพัฒนาหมู่บ้าน** บ้านศาลา หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : (เอกสารอัดสำเนา). หน้า ๔.

^๘ วาสนา สามเมือง. หน้า ๑๒.

สมกับคำว่า “สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี ชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอยากจะศึกษากระบวนการบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์ สู่บรรทัดฐานสังคมของชุมชนบ้านศาลา ด้วยกรอบคำถามว่า ชุมชนบ้านศาลาได้มีหลักการ วิธีการ และกระบวนการในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างไร ? อยู่ร่วมกันแบบใด ? มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ โอวาทปาฏิโมกข์ในการอยู่ร่วมกันหรือไม่ ? ถ้าใช่ ได้นำหลักพุทธธรรมดังกล่าวมาบูรณาการในวิถีชุมชนผ่านการทำกิจกรรมทางสังคมอย่างไร ? สังคมบ้านศาลาจึงได้มีความสงบสันติ ด้วยความหวังว่า จะได้พบแบบอย่างการบูรณาการโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานทางสังคมของบ้านศาลาเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้กับชุมชนอื่นปรับใช้แก้ไขหรือเยียวยาความขัดแย้งทางสังคม อันจะนำไปสู่สุขและความเจริญสู่สังคมไทยต่อไป มาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อยับยั้งปัญหาไม่ให้เกิดกลาตจนเกินวิสัยการจัดการให้คลี่คลายได้ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยช่วยกันปฏิบัติ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาโครงสร้างและสภาพปัญหาบรรทัดฐานทางสังคมไทยในปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนโครงสร้างและบรรทัดฐานสังคมชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อศึกษาวิธีการบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมของชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนของการทำวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารูปฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยเฉพาะหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ในส่วนสาระสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ เป็นต้น
๒. ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถาที่ได้ขยายความโอวาทปาฏิโมกข์ และเอกสารตำราทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับโอวาทปาฏิโมกข์ ศึกษาบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อบูรณาการ อันได้แก่ ความหมาย ประวัติ ความสำคัญ และสาระสำคัญ
๓. ศึกษาข้อมูลของพื้นที่เป้าหมาย คือ ชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
๔. ศึกษาทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคม
๕. ศึกษากระบวนการบูรณาการ หลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมไทย ของชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กับประชากรเป้าหมาย ๒๕ รูป/คน

๖. สรุปผล และนำเสนอองานวิจัย เชิงพรรณนาต่อไป

๔. ผลการวิจัย/ประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอผลการศึกษาดำเนินการตามลำดับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

๑) ด้านโครงสร้างและสภาพปัญหาบรรทัดฐานทางสังคมไทยในปัจจุบัน บรรทัดฐานทางสังคม^๙ หมายถึง ระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือหมายถึง มาตรฐานในการปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย (๑) วิถีประชา หรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของบุคคลในสังคมซึ่งปฏิบัติตามความเคยชิน และเป็นที่ยอมรับในสังคม (๒) จารีต (Mores) หรือ กฎศีลธรรม (Morals) หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติโดยเคร่งครัดมีความสำคัญมากกว่าวิถีประชา หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมประณามอย่างรุนแรง กฎศีลธรรมมักเป็นข้อห้ามเป็นกฎข้อบังคับ และมีเรื่องของศีลธรรมความรับผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย (๓) กฎหมาย (Laws) เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ หมายถึง กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับข้อห้ามหรือคำสั่งที่รัฐกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยองค์การทางการเมืองการปกครองและได้รับการรับรองจากองค์การของรัฐ เพื่อควบคุมบุคคลในสังคมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและจะต้องมีการบังคับให้ปฏิบัติตาม หากผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษตามกฎหมาย

สภาพปัญหาของสังคมไทยในสมัยปัจจุบัน^{๑๐} สังคมไทยก็เป็นเช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทั่วโลกที่มีปัญหา ทั้งนี้เพราะทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีคนกระทำพฤติกรรมเบี่ยงเบนความสัมพันธ์และสถาบันทางสังคมไม่ทำหน้าที่ครบสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ ปัญหาสังคมอาจมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมในระดับต่างกัน และมีขอบเขตต่างกัน ๑. ปัญหายาเสพติด และแนวทางแก้ไข ๒. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไข ๓. ปัญหาการทุจริตและแนวทางแก้ไข ๔. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและสังคม และแนวทางแก้ไข ๕. ปัญหาที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนสู่สังคมยุคดิจิทัล

๒) ด้านบริบทชุมชนและโครงสร้างบรรทัดฐานสังคมของชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้วอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของอำเภอแม่ริม ระยะทางห่างจากที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอแม่ริม ประมาณ ๘ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๗ (ถนนสายเชียงใหม่-ฝาง) สภาพการคมนาคมโดยทั่วไป สะดวกสบาย เส้นทางคมนาคมอยู่ในระดับดี

^๙ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๒), หน้า ๓๕๓.

^{๑๐} โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์, ปัญหาสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาส์น (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๗.

บ้านศาลาเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างเมื่อใด สันนิษฐานว่า สร้างมาก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๓๘^{๑๑} ตอกอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ (นับจากปีที่ครูบ้านนา^{๑๒} มาปักกลดพำนักที่ป่าตึง ซึ่งเป็นชุมชนเก่า จากประวัติวัดโสภณาราม) จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

สภาพทางสังคมของชุมชนบ้านศาลา ชุมชนบ้านศาลามีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญเหมือนกับสังคมไทยพื้นเมืองโดยทั่วไป เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ประเพณีประจำปี ประเพณี ๑๒ เดือน หรืองานเทศกาลของบ้านศาลา ก็คงมีแบบเหมือนกับประเพณีของชาวล้านนาทั่วไป ชุมชนบ้านศาลาอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยระเบียบทางสังคมที่เรียกว่า บรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งจำแนกออกเป็น ๓ ประการ ได้แก่ (๑) วิถีประชา (Folkways) หรือ วิถีชาวบ้าน การอยู่ร่วมกันในชุมชนแบบดั้งเดิมของชาวบ้านศาลานั้น ส่วนใหญ่สมาชิกจะมีความสัมพันธ์กันเป็นญาติพี่น้อง ไม่ก็ตระกูลหลัก ซึ่งได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากที่อื่นมาอยู่ หรือ เป็นผู้สืบทอดต้นตอตระกูล มีบรรพบุรุษเดียวกันจนนับญาติกันได้ทั้งชุมชน มีคนเฒ่าคนแก่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นผู้นำ (๒) จารีต (Mores) หรือ กฏศีลธรรม (Morals) ระบบคุณค่าของชุมชน ความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้าน คือ ความเชื่อในเรื่อง “ผี” หรือ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ” เป็นที่มาของการดำเนินชีวิตทั้งส่วนบุคคลและชุมชนโดยรวม ผี มีหลายประเภท เช่น “ผีบรรพบุรุษ” อาทิ ผีปู่ตา หรือ ผีปู่ย่า ซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้าน หรือประจำอาคารบ้านเรือน เรียกว่า “ผีบ้าน/ผีเรือน” การเคารพผีปู่ผีย่า ทำให้สมาชิกหรือ ชาวบ้านมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพราะเป็นลูกหลานของปู่ตาคนเดียวกัน และไม่กล้ากระทำความผิดวิถีชุมชนเพราะเกรงผีผีนอกจากนั้น ก็มี “ผีเรือน / ผีอารักษ์ / ผีเสื้อบ้านเสื้อเมือง/ผีป่า/ผีขุนน้ำ / ผีผาย” ทำหน้าที่ปกป้องรักษาบ้านเมือง พื้นที่อยู่อาศัย เจ้าที่เจ้าทาง ป่าไม้ ต้นน้ำ แหล่งทรัพยากรสำคัญของชุมชน (๓) กฎหมาย (Laws) หรือ ระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน ข จาก การเข้าไปสัมผัสภาษณ์ผู้นำชุมชน และกรรมการในระดับหมู่บ้านพบว่า ชุมชนบ้านศาลาไม่ได้ออกกฎระเบียบที่เป็นข้อปฏิบัติเอาไว้อย่างชัดเจน แต่มีการประชุมและกำหนดข้อที่พึงปฏิบัติเป็นข้อตกลงเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชน โดยติดป้ายคำเตือนประกาศเอาไว้ ที่ป้ายประจำหมู่บ้าน ที่ศาลาประชาคม หรือ ในสถานที่สังเกตเห็นง่ายเอาไว้

๓) ด้านการบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมชุมชนบ้านศาลา

บูรณาการ^{๑๓} เป็นศัพท์บัญญัติทางการศึกษา เดิมใช้คำว่า บูรณาการรวมหน่วย ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Integration” หมายความว่า การรวมหน่วยที่แยกๆ กันเข้าเป็นหน่วย

^{๑๑} วาสนา สามเมือง. หน้า ๔.

^{๑๒} “นันทา” ออกเสียง ตามสำเนียงล้านนา สะกดตามหลักภาษาไทยกลางเป็น “นันทา”

^{๑๓} พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, รศ.ดร. (๒๕๕๓), “พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ :

ตัวแบบวิธีวิทยาว่าด้วยพุทธบูรณาการและพุทธสหวิทยาการ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

เดียวกัน จนเกิดองค์รวม (The whole) วิธีการบูรณาการ การบูรณาการพระพุทธศาสนากับ ศาสตร์สมัยใหม่ช่วยทำให้คนเรามีดวงตา ๒ ข้างบริบูรณ์ ดวงตาข้างหนึ่ง คือ พระพุทธศาสนา ดวงตาอีกข้าง คือ ศาสตร์สมัยใหม่ วิธีการในการบูรณาการ ทำได้ ๒ วิธี คือ ๑. แบบพุทธวิทยา และ ๒. แบบธรรมวิทยา ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้กรอบการบูรณาการด้วยวิธีบูรณาการแบบ ธรรมวิทยา ได้แก่ ศึกษาสภาพการใช้บรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนบ้านศาลาให้ละเอียด ด้วย กรอบนี้ ผู้วิจัยต้องการค้นหาความจริงเชิงประจักษ์ว่า ชุมชนบ้านศาลา ได้นำหลักโอวาทปาฏิ โมกข์ไปบูรณาการปรับใช้เสริมจุดด้อยของบรรทัดฐานทางสังคมของตน โดยการปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน รวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมาย ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๒๕ คน ซึ่ง เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถเป็นตัวแทนของชุมชนแสดงความเห็นได้เป็นอย่างดี ดังจะเสนอตาม กรอบสัมภาษณ์ ดังนี้

การบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานสังคมในชุมชน มีรูปแบบ ดังนี้

คนในชุมชนแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา สามารถจัดกลุ่มปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้ (๑) ยาเสพติดให้โทษ มีการเสพ และหรือจำหน่ายยาเสพติด (ยาบ้า) แก้ไขโดยการเฝ้าระวัง การตรวจตรา โดยอาสาสมัครของชุมชน ในจุดเสี่ยงต่าง ๆ แจ้างผู้นำชุมชน (๒) ต้มหรือขาย เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (สุรา เบียร์) ในหมู่บ้านและสร้างความรำคาญ แก้ไขโดย การตักเตือน ออกระเบียบของชุมชน (๓) กลุ่มหลงใญอบายมุข (การพนัน) เฝ้าระวังในหมู่บ้าน ช่วยเป็นหู เป็นตา ซึ่งกันและกัน แจ้างเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจัดการ หรือ ให้ออกาสกลับใจและให้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมหมู่บ้านส่วนรวม หางานในชุมชนให้ทำ (๔) ก่อคดีเกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน และละเมิดทาง เพศ ทางชุมชนแก้ปัญหาด้วยการออกตรวจ และช่วยกันสอดส่องดูแล เฝ้าระวังในหมู่บ้าน ช่วย เป็นหู เป็นตา ซึ่งกันและกัน สามัคคีกัน แจ้างเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจัดการ (๕) ประพฤติตนเป็นผู้ มีอิทธิพล ก่อการทะเลาะวิวาท แก้ไขโดย แจ้างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เข้ามาดำเนินการยุติความ รุนแรงโดยเร็ว ทั้งนี้ ผู้นำในหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การชี้แนะ ว่ากล่าวตักเตือน ให ้ทราบถึงโทษและภัยสร้างความเสียหายเสื่อมเสียต่อตัวเอง ครอบครัว ญาติมิตร เสียสุขภาพ เสีย อนาคตและชื่อเสียง (๖) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและเด็ก แก้ไขโดย แจ้างหน่วยงานที่รับ ผิด เข้ามาดำเนินการยุติความรุนแรงโดยเร็ว และช่วยเหลือตามกำลัง (๗) ทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่ง ปฏิกูลในที่สาธารณะ มีป้ายห้าม ออกกฎ ระเบียบของชุมชน ปลุกจิตสำนึก และถ้าไม่ฟัง แจ้าง เจ้าหน้าที่เข้ามาจัดการ

จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการทำความดีงามชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น (๑) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในวันสำคัญและงานประเพณี เช่น จัดงานทำบุญตักบาตรวันขึ้นปี ใหม๋ จัดงานวันเด็ก จัดงานสืบชะตาหมู่บ้าน สนับสนุนการจัดงานกีฬาหมู่บ้าน สนับสนุนงาน ประเพณีของหมู่บ้าน ร่วมพัฒนาหมู่บ้าน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา (๒)

จัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี เช่น การออกกำลังกาย แข่งขันกีฬาประเพณีชุมชน กีฬาดอนแก้วเกมส์ กิจกรรมพัฒนาป่าช้า พัฒนาทำความสะอาดถนนในหมู่บ้าน ขุดลอกลำคลอง (๓) จัดกิจกรรมการพัฒนาครอบครัว เช่น บ้านสวยด้วยมือเรา กิจกรรมครอบครัว เช่น การชวนกันทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรม ระดับโรงเรียน เช่น สอนให้เด็กกรีกษาวินัย เป็นต้น ระดับชุมชน เช่น การจัดการปัญหาขยะในชุมชน การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ชุมชน เป็นต้น ระดับองค์กร/หน่วยงาน เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของคนในสังคม ชุมชนบ้านศาลาทุกคนให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมดีมาก บรรลุผลดี มีประสิทธิภาพ ชุมชน หมู่บ้านได้รับชื่อเสียง ชุมชนเข้มแข็ง สังคมดีเด่น การมีส่วนร่วมของคนในสังคมเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมส่งเสริมความดีงาม ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน เพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ให้คงอยู่คู่สังคมไทย

กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาในระดับจิตใจของคนในชุมชน มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมงูจุก งูหลานเข้าวัด การทำบุญตักบาตรของหมู่บ้าน การทอดกฐิน ผ้าป่าสามัคคี การทำบุญสลากภัต การแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน ต่ำบล เชิญชวนร่วมทำบุญ เข้าวัดในวันสำคัญทางศาสนา เช่น งดเว้นอบายมุข ร่วมทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน วันคนดีศรีดอนแก้ว คนไทยใจอาสา โครงการพระพุทธศาสนา วันพระ โรงเรียนฮอมสุข การงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษา

๔) ผลสัมฤทธิ์การบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์กับบรรทัดฐานสังคม ส่งผลดังนี้

ผลที่เกิดขึ้นต่อตัวเอง ได้รับความเชื่อถือและศรัทธา เป็นที่รัก เคารพ นับถือของคนในหมู่บ้านศาลา เป็นบุคคลตัวอย่าง ได้รับรางวัลพุดดีเด่น ครอบครัวตัวอย่าง บุคคลดีเด่นด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตใจผ่องใส สบายใจ เชื้อมั่นในตนเอง ทำให้จิตใจสงบ สุขและมีสมาธิในการประกอบกิจการงานทุกเรื่องทุกกรณี ครอบครัวอยู่อย่างสุขสบายตามอัตภาพ สมาชิกในครอบครัวสามัคคีปรองดองกันมากขึ้น มีความอดทนอดกลั้น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การทำจิตใจให้สงบ รู้จักความเพียงพอดี กติกายของสังคม ไม่กระทำความชั่วทางกาย วาจา ใจ ทำให้อยู่เย็นเป็นสุข มีสติ รู้บาป บุญ คุณ โทษ รู้จักการทำประโยชน์ ทั้งส่วนตัว และส่วนรวม

ผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม ทำให้ชุมชนเกิดสุขภาวะมีระเบียบ มีวินัย มีความรักสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะคนในชุมชนบ้านศาลาได้คิดดี พูดดี ทำดี จึงทำให้เกิดความสงบสุขเป็นปกติ เป็นชุมชนที่ปลอดจากอบายมุขทั้งปวง รู้สึกภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านศาลา คนในชุมชนมีความรัก สามัคคีกันมากขึ้น ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือกัน มีการบริจาคทรัพย์ เพื่อร่วมทำบุญ สังคม ชุมชน หมู่บ้าน อยู่กันอย่างสงบสุขสันติ ปัญหาอาชญากรรมลดลง ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนให้ความร่วมมือเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น บ้านและวัดร่วมกิจกรรมทางศาสนพิธีต่าง ๆ ด้วยดี ไม่มีการทะเลาะวิวาทในสังคม สังคมดีขึ้น ทำให้คนกลัวบาปมากขึ้น ทำให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

๕. บทสรุป

การบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์สู่บรรทัดฐานทางสังคมบ้านศาลา สามารถวิเคราะห์ผลผลลัพธ์ได้ ดังนี้ (๑) ด้านผลการบูรณาการวิถีประชา การอยู่ร่วมกันในชุมชนแบบดั้งเดิมของชาวบ้านศาลานั้น ส่วนใหญ่สมาชิกจะมีความสัมพันธ์กันเป็นญาติพี่น้อง ไม่ก็ตระกูลหลัก ซึ่งได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากที่อื่นมาอยู่ หรือ เป็นผู้สืบทอดต้นตอตระกูล มีบรรพบุรุษเดียวกันจนนับญาติกันได้ทั้งชุมชน มีคนเฒ่าคนแก่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นผู้นำหน้าที่ของผู้เฒ่าตามธรรมชาตินี้ ไม่ใช่ผู้นำแบบสั่งการ หรือ ออกคำสั่ง แต่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ผู้อาวุโสเหล่านั้นมีความแม่นยำในกฎระเบียบ ประเพณี การดำเนินชีวิต สามารถตัดสินไกล่เกลี่ยกรณีที่เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ และช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จากวิถีประชาของชุมชนบ้านศาลา พบว่า โดยวิถีชีวิตที่เป็นชาวพุทธ ได้น้อมนำหลักโอวาทปาฏิโมกข์มาบูรณาการกับชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัวและเป็นไปโดยธรรมชาติ ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจระดับดีเกี่ยวกับสิ่งที่มีความชั่ว สิ่งที่เป็นบาปอกุศล คือ การประพฤติดุจจริต ผิดทำนองครองธรรม การละเมิดศีล ๕ การมหลงมัวเมาในอบายมุข การขาดความสามัคคีเป็นต้น ทั้งรู้จักสิ่งที่สรรค์สร้างคุณงามความดี ประพฤติสุจริต ดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีล ทำความดีตามหลักไตรสิกขา และสั่งสมบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ รู้จักวิชิธาระจิตใจของตนให้สงบ สะอาด ด้วยการทำจิตสงบ ไหว้พระสวดมนต์ ทำสมาธิ สร้างปัญญาด้วยการฟังเทศนาทุกวันพระหรือเทศกาลสำคัญ ผลการบูรณาการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทั้งส่วนตนและส่วนสังคม สร้างคนดี มีน้ำใจรับผิตชอบ น้ำใจสมัครสมานสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว น้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน สร้างชุมชนเข้มแข็ง จนได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบมาแล้ว (๒) ด้านผลการบูรณาการสู่จารีต (Mores) หรือ กฎศีลธรรม (Morals) หรือ ระบบคุณค่าของชุมชน ความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านศาลา คือความเชื่อในเรื่อง “ผี” หรือ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ” เป็นที่มาของการดำเนินชีวิตทั้งส่วนบุคคลและชุมชนโดยรวม การเคารพผีปู่ผีย่า ทำให้สมาชิก หรือ ชาวบ้านมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพราะเป็นลูกหลานของปู่ตาคนเดียวกัน และไม่กล้ากระทำความผิดวิชิชุมชนเพราะเกรงผิตผี นอกจากนั้น ก็มี “ผีเรือน / ผีอารักษ์ / ผีเสื่อบ้านเสื่อเมือง/ผีป่า/ผีขุนน้ำ /ผีฝาย” ทำหน้าที่ปกป้องรักษาบ้านเมือง พื้นที่อยู่อาศัย เจ้าที่เจ้าทาง ป่าไม้ ต้นน้ำ แหล่งทรัพยากรสำคัญของชุมชน ถ้าเป็นผีอารักษ์ หรือผีเสื่อบ้านเสื่อเมือง พวกเขาชาวบ้านจะตั้งศาล /หอนผี/ตูปผี เอาไว้เป็นที่เคารพประจำหมู่บ้าน การเกรงกลัวต่อผี จากระบบคุณค่าที่ชาวบ้านนับถือกันมาแต่อดีต ทั้งเป็นข้อห้ามตามความเชื่อดั้งเดิม เช่น การรับถือผี ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้คุณและโทษ ชาวบ้านจึงเคารพยำเกรง ไม่กล้าละเมิดข้อห้ามที่เป็นจารีตหรือศีลธรรมของชุมชนอันสืบทอดมาแต่โบราณ จะว่าไปแล้วก็คือการสร้างจิตสำนึก ใฝ่ดี มีหรืออดดับปะ เกรงชั่ว กลัวบาป โนนาม การนับถือผี แต่เมื่อนับถือพระพุทธศาสนา ก็มีหลัก การทำความดี โดยการรักษาศีล ทำกุศลความดีตามหลักสุจริตธรรม วิถีชีวิตจึงเป็นตามแนววิถีชีวิตแบบพุทธ รู้จักสำรวมระวังตน หลีกอบายมุข เข้าใกล้หลักธรรมที่สร้างความมั่งคั่ง หรือชีวิตที่มีคุณภาพ ทำให้อยู่เย็นเป็นสุข มีสติ รู้บาป บุญ คุณ โทษ รู้จักการทำประโยชน์ ทั้งส่วนตัว และส่วนรวม

(๓) ด้านผลการบูรณาการสู่กฎหมาย แม้ว่า การเข้าไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และกรรมการในระดับหมู่บ้านจะพบว่า ชุมชนบ้านศาลาไม่ได้ออกกฎระเบียบที่เป็นข้อปฏิบัติเอาไว้อย่างชัดเจน แต่มีการประชุมและกำหนดข้อที่พึงปฏิบัติเป็นข้อตกลงเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชน โดย ตัดป้ายคำเตือนประกาศเอาไว้ที่ป้ายประจำหมู่บ้าน ที่ศาลาประชาคม หรือ ในสถานที่สังเกตเห็นง่าย เอาไว้ เช่น ป้ายห้ามขับรถเร็วบนเส้นทางในหมู่บ้าน ป้ายห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ ป้ายรณรงค์เรื่องห้ามเสพ หรือค้ายาเสพติด เป็นต้น ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นเครื่องยืนยันว่า ชุมชนบ้านศาลา ได้นำหลักโอวาทปาฏิโมกข์ มาบูรณาการกับบรรทัดฐานสังคมของตนได้อย่างลงตัว ประสานสอดคล้องสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างงดงาม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยภาคสนามเสริมข้อมูลด้านเอกสาร เกี่ยวกับการบูรณาการหลักโอวาทปาฏิโมกข์ สู่บรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนบ้านศาลา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้เห็นข้อที่ควรเสนอแนะแบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ที่ยังไม่เคยมีการออกระเบียบ หรือข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรประชุมลงมติกัน ออกระเบียบปฏิบัติของหมู่บ้านเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อจะได้ถือเป็นการรอบปฏิบัติ

(๒) ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ที่ยังไม่มีการกำหนด แผนกลยุทธ์การพัฒนาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตทั้งทางกายภาพและจิตภาพ ให้เป็นคนและสังคมคุณภาพตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ควรเร่งวางแผนกลยุทธ์ ล่วงหน้า ทั้งระยะสั้น และระยะยาว เพื่อเป็นทิศทางกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนที่เข้มแข็ง สามัคคี มีธรรมาภิบาล

๒) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ควรทำการวิจัยติดตามผลของการบูรณาการพุทธธรรมกับวิถีชุมชนที่ได้ศึกษาแล้ว ในระยะยาว โดยการติดตามและประเมินผล ทุกระยะ ๓ ปี ว่ายังคงความยั่งยืนและพัฒนาขึ้นไปในระดับที่สูงกว่าหรือไม่

(๒) ควรทำการวิจัย แบบวิจัยและพัฒนาสร้างชุมชนต้นแบบของหมู่บ้านสมัยใหม่ (หมู่บ้านจัดสรร) ที่ต่างต้นตออยู่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในหมู่บ้านเป็นไปตามรูปแบบมารยาททางสังคมมาก กว่าที่จะเป็นความสัมพันธ์ด้วยจิตใจที่เอื้ออาทรกันและกัน

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. **ปัญหาสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาส์น (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๔๓.

พิชัย ผกากรอง. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์. **สมานฉันท์ในพระไตรปิฎก**. เชียงใหม่ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.

(๒) วิทยานิพนธ์

จิรกร กาญจนชัยรัตน์. “นักเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์กับบทบาทในการขัดเกลาทงสังคม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๗.

(๓) เอกสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

วาสนา สามเมือง. (๒๕๕๘). **แผนพัฒนาหมู่บ้าน บำนาศาลา หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : (เอกสารอัดสำเนา).

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. รศ.ดร. “**พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ : ตัวแบบวิธีวิทยาว่าด้วยพุทธบูรณาการและพุทธสหวิทยาการ**”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.co.th/search?qrlz=1C1CHBD_enTH761TH761&oq. ๒๕๕๗. [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐]

สุจรรยา จันทร์ศิริ. **กระแสโลกาภิวัตน์**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.yumpu.com/no/document/view/32525900/-p1-utcc-e-learning>. [๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

